

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	--	--

Nagy veszteségeink!!

Egy fenkölt szellemű nemes lélek, a szívjóság, őszinte szeretet, nyíltság és egyenesség ritka példányképe hagyta itt mult hó 28-án földi hazáját, ki míg közöttünk élt, csak boldogított és szeretett, a magasabb eszmék és elvek érdekében folytonosan tett és munkálkodott.

Ifj. Bárá Vay Miklós e nagy vesztesége hazájának és hitfelekezetének, ki a polgári erények legnemesbikének a munkásságnak, az egyházas nemes gondolkodásnak, keresztyéni tiszta érületnek volt közöttünk igazi képviselője. Elszállott közülünk, fényes volt földi pályája, melyet megfutott, annál mélyebb és sötétebb a bánat és fájdalom, melyet maga után hagyott.

Legközelebről és legbensőbbben sujtja pedig e veszteség hazánk nagy emberét, minden körnek, melyhez tartozott és tartozik, igazi büszkeségét, a magyarországi ev. ref. egyház bölcs Nesztorát, Id. Bárá Vay Miklóst, az édes atyát; a mi fájdalmunkat pedig az tetőzi, hogy úgy szeretnénk vigasztalást nyújtani a mély bánattal illetett édes atyának, de hiszen vele együtt csak érezzük és siratjuk a nagy veszteséget és vigaszt nem adhatva, meg kell elégednünk őszinte igazi részvétünk nyilvánításával; adjon vigasztalást keresztyéni hite s a bölcs gondviselés akaratában való megnyugvás tudata!

Elhunyt nagy emberünknek haláláról a következő családi gyászjelentés adatott ki:

Vajai bárá Vay Miklós a magyar szent korona őre, a Szent-István rend nagykeresztese, valóságos belső titkos tanácsos, a tiszáninzeni ref. egyházkerület főgondnoka stb. stb. saját, valamint gyermekei: Vajai bárá Vay Ödön cs. kir. őrnagy, a Szt.-János rend tisz. tagja, neje szül. Stuppach Wurmbrand Adelma grófnő; Vajai bárá Vay Sándor, neje szül. Waldek Mathilde grófnő; Vajai bárá Vay Klára, férje bárá Bánhidy Sándor cs. kir. kamarás; továbbá öz. Vajai bárá Vay Henrikné szül. Almássy Mária, gyermekei: Arnold és Miklós nevében mély fájdalom-

mal jelenti forrón szeretett fia, illetőleg testvérök, sógoruk és nagybátyjuk **Ifj. Vajai bárá VAY MIKLÓSNAK**, a cs. kir. Lipóttrend lovagjának, a főrendiház tagjának, a sárospataki ref. főiskola gondnokának stb. stb. f. évi január hó 28-án, életének 58-ik évében, hirtelen történt gyászos elhunytát.

A boldogult hült tetemei f. évi január hó 30-án d. u. 1 1/2 órakor fognak Alsó-Zsolczán a ref. egyház szertartása szerint, a családi sirboltba örök nyugalomra elhelyeztetni. Béke hamvaira!

Másik vesztesége hitfelekezetünknek **Losonczy Bárá Bánffy Albert**, az erdélyi egyházkerületnek a legközelebbi időkig egyik főgondnoka, a kolozsvári főgymnasiumnak haláláig hasonlólag főgondnoka, ki e hó 1-én hunyt el.

Hasonlólag egy nemes jellemű férfi, ki teendőit és kötelességét híven végezte s mint hazafi, egyháztag és családapa hű és igaz volt. A haláláról szóló gyászjelentés következő:

A kolozsvári ev. ref. kollegium előjárósága és tanári kara mély fájdalommal jelenti, hogy **Losonczy bárá BÁNFFY ALBERT** a kollegium szeretve tisztelt főgondnoka életének 68-ik, főgondnoki áldott tevékenységének 27-ik évében folyó hó 1-re viradóra jobblétre szenderült.

A megdicsőültben egyike dült ki a nagyoknak, ki családja szent hagyományaképen öröklé az egyházhoz, hazájához való rendithetetlen, mind halálig hű ragaszkodást, áldozatkész szeretetet.

Kollegiumunkra 27 év óta terjeszté ki éber gondját, gyarapítá alapítványait, vigyázta fel anyagi érdekeit, támogatta magasztos vallás-erkölcsi hivatása felé törekvő küzdelmeiben.

A protestáns szellem bátyáját féltő gonddal óvta, védte, a veszélyes áramlatok porlasztó, romboló pusztításától. Aggódva csüggött kollegiumunkon, melynek egykor növendéke, később büszkesége, vezérférfia lett. Midőn élte alkonyán fáradt kezéből letette az egyházkerület

egyik kormány-evezőjét: megtartá kollegiumunk főgondnoki tisztét és betölté hiven, igazán.

Földi részei folyó hó 3-án d. u. 3 órakor fognak förtéri házából rövid könyörgés után a válaszüti családi sírboltba szállíttatni örök nyugalomra.

Kolozsvártt, 1886. febr. 1.

Áldott legyen emlékezete!

A tőlünk eltávozott nagyoknak és igazi nemeseknek legyen áldott emlékezete!

S.

Veszélyes pontok.

(Vége.)

Az alapszabálynak e veszélyes pontja, t. i. a 2. §. 4-ik d) kikezdése, amennyire inconsequens, annyira méltánytalan és igaztalan is, a mi még szembetűnőbbé válik, ha felgondoljuk, hogy nekünk — különösebben papoknak — hivatalunk nem olyan, hogy azt bizonyos számú szolgálati évek után odahagyhatnók, erre csakis rendkívüli körülmények kényszeríthetvén bennünket; tehát közülünk mindössze 10 vagy legfeljebb 20% részesül a nyugdíjintézet áldásaiban (?), minélfogva a többi 80 vagy 90% számára nem nyújtatik semmi kárpótlás; jogélvezetbe nem lép, csak a terhet viseli. Már pedig rendezett viszonyu társadalmi életben jog és kötelesség egymást feltételezik; hol ez nincs meg, ott az önkény szab törvényt.

Azonban ha tarthatatlan is a 2. §. d) pontja, még ebből nem következik, hogy tarthatatlan az egész nyugdíjintézet terve is; mert a papok és tanárok földesuri hozzájárulása, illetve megadóztatása helyett kárpótlást nyújt a Zs. S. barátom által felvetett eszme, t. i. az egyházaknak, az egyház érdekében leendő fizetései, az általok fentartott papi és tanári állomások után, mint a hogy már eddig is szokásban van e teherviselés némely egyházmegyében. Így nem fog szenvedni a nyugdíjintézet bevétele s méltánytalanság és igazságtalanság sem lesz elkövetve az egyház szegény szolgálóinak rovására.

Egy van még, mire reflektálni akarok, t. i. Zs. S. barátom azt mondja: az alapszabály teljes kidolgozását „érdekeltetés és buzdítás szempontjából már most” adhatta volna a konvent; én meg azt mondom, hogy ev. ref. egyházunk papsága és tanári testülete nem fogadhat el egy blanquettát, melyre, hogy mit ir a jövő, nagyon kérdéses, melytől, hogy milyen méltányosságot várhatunk — ha a tervezet szellemében végeztetik be — mutatja a logikátlan d) pont; mutatják a gazdátlan egyházi vagyon és félkegyévre vonatkozó §-ok, hogy milyen nyugalmat biztosít majd számunkra dija, ha eljönnek a nemszeretem napok?!

Mi élethossziglan választattunk, káplántartás mellett, teljes jövedelmünk élvezetében; ez azt hiszem, olyan joga a papságnak, miről le nem mondhat -- kevés jót ígérő bizonytalanért; a mi tőle el nem vehető — illő kárpótlás nélkül. És e kárpótlásnak mindenesetre előre kell meghatározva lennie s nem lehet az kevesebb, mint az osztályozás alapját képező becslés. Ezen kívül szintén előre meghatározandónak tartanám a nyugdíjaztatás eseteit, mi-

kor a lemondás bekövetkezik vagy elfogadható, nehogy legyenek kényszerített lemondások vagy nyugdíjat élvezve, sine cura éljenek olyanok, kik még bírhatnák a terhet, ha akarnák.

Én ugyan nem tartanám észszerűnek elfogadni egy olyan nyugdíjintézetet, melyről nem tudom: mit ad; mikor azt meg tudom, hogy mit vesz el tőlem!

De ideje lesz már, hogy befejezzük a nyugdíjintézetre vonatkozó fejtegetésünket s áttérjünk a gyámintézeti alapszabály veszélyes pontjaira.

A ki gyámintézetet akar alapítani, annak — mindenekelőtt, eltekintve attól, hogy a gyámolítandók iránt egyenlő jóindulattal kell viseltetnie — vezérelve kell, hogy legyen: minél kevesebb megterheléssel, minél rövidebb idő alatt, minél nagyobb segélyt adni, szóval nem téveszteni szem elől a czélt s ezzel összeegyeztetni az eszközöket.

Mindezen kívánalmak közül csak egy van megtartva a tervezetben: minél kevesebb megterheléssel. A meglevő gyámintézetek némely helyen 100 frtos részvénytőkével követelik tagjaiktól a belépést, ezen kívül évenként fizetni kell 10, 20, 30, 40, 45 frtot! Az országos gyámintézet nem kíván ilyen áldozatokat, megelégszik 25—20—15—10 forintos felvétetési díjjal s évenkénti 10—8—6—4 frt befizetéssel — tőkájének gyarapítására, sőt ide fordítja a meglevő gyámintézetek gazdátlan egyházi vagyonná leendő tőkéit, meg az özvegyeknek statutum biztosította kegyévi jövedelmének felét, azokon kívül a mikkel minden kétség nélkül rendelkezhetett (3. § d) e) pontjai). Így bizonyára a legkevesebb megterheléssel állítja fel a konvent országos gyámintézetét; de nem is ígér sokat, még a 100 frtot is leszállíthatónak jelzi; így elesik a másik kellék: minél rövidebb idő alatt, minél nagyobb segélyt adni. Bizony el, sőt feledve van a mindenek feletti alapelv: minden gyámolítandó iránt egyenlő jóindulat; a czél tévesztve van; az eszközök egy része megint ellenmondásba jó a czéllal.

A gyámintézet czélja nem lehet más, mint segíteni; a segítség fogalmával ellenkezik a megkárosítás. Már pedig a gyámintézettel bíró egyházmegyék egyházaira, papságára és tanártestületeire nézve nem tekinthető másnak, ha tőkék gazdátlan egyházi vagyonnak nyilvánítatnak, ha az országos gyámintézet tőkájébe olvasztatik az, a mit a lelkesek és tanárok, némely helyen az egyházak hozzájárulásával, évek hangyaszorgalmával, önmegtagadás, de buzgó lelkesedéssel, övéik iránti lángoló szeretettel öszszegyűjtöttek; a mi ugy tekinthető, mint az ottani hivatalok jövedelmeinek accessoriuma, járuléka, mint azon egyházmegyék papságának, tanárainak — qua erkölcsi testületnek — magánjogi tulajdona. Ennek élvezésétől megfosztani az érdekletetteket: nem segélynyújtás, nem gondoskodás — ezek részére; irántok az országos gyámintézet mostoha; ők ki vannak zárva a gyámolítandók iránti egyenlő jóindulatból!

Ugyan mit mondana hozzá a magyar ref. egyház, ha egyszer az egyetemes ref. egyháznak eszébe jutna, hogy az egész föld kerekiségére kiható gyámintézetet alakítson s azt követelné, hogy az addig már meglevő gyámintézetek — így a magyar ref. egyház országos gyámintézete is — vagyonukat olvaszszák a közösbe! Ha elfogadjuk a konvent alapszabályait: akkor el kellene fogadnunk amaz egyetemes ref.

gyámintézetet is, mert a Krisztus egyháza nincs nemzethez kötve; el kellene fogadnunk, hacsak azt nem mondanók, hogy mi nem a keresztyén, hanem a magyar vallás követői vagyunk.

Ellenmondásba jö hát az alapszabály e §-a czéllal, mert mig némelyeken segíteni akar, addig másokat megrövidít. Azonban, mig ez intézkedés csak a helyi gyámintézettel bíró egyházmegyék özvegyeit sújtja: a 7. §. kivétel nélkül minden özvegyre nézve sérelmes, tehát a helyett, hogy segítené rajtuk: érzékenyen megrövidíti őket. Elveszi egytől a kegyév felét, hogy kamatait megossza százak között!

Nem voltak még az alapszabály készítői abban a helyzetben, hogy nem csak látták egy özvegyesre maradt papnénak fájalmát, de érezték is — mint családtagok — annak, az élet küzdelmeiben nyert fájó sebeit; nem vérezte gyermeki szívöket a gyászos özvegy anyának könnyözöne, mikor a kenyérkereső ott feküdt a sötét ravatalon, nem roskadt össze a tehetetlenség érzetében, mikor a szegénység irgalmat nem ösmerő képe ott maradt az árva családdal, oda ült az elvesztett szerszer megsiratott családfő helyére, folyton folyvást riasztgatván sötét aggodalmaival a gyász és bánat borította özvegyet, még azt sem engedte meg, hogy könyeit kizárólag csak a boldogult férj emlékének szentelje, kikövetelte a magáit is és nyugtot nem hagyva kérdezé: miből egyenlited ki terheit, hogy óvod meg nevét, emlékét; miből fizeted a patikát, a doktort, a bóltost, mit kezdesz, vagy folytatsz gyermekeiddel?! Nem tudnák azt a tervezet készítői, hogy a ritka eseteket kivéve, a halált betegség előzi meg, káplántartás, gyógyíttatás s ezekkel járó rendkívüli költségek?!

Boldogok, ha ezeket nem érezték, nem tudják!!! Uraim! az özvegyek és árvák nevében kérem, legyenek irgalommal az árván maradó család iránt, melynek kiadásai épen akkor legtöbbek, mikor szívök a legnagyobb megpróbáltatás alá van vetve! Legyenek kegyelettel az egyház szolgálói iránt — halálukban! Én már láttam egy haldokló papot, ki alig tudott meghalni — kedvesei sorsa felett aggodva; láttam a halál lehe által megfagyasztott arcot, melyen csak az üvegesülő szemek tolmácsolták a marczangoló aggodalmat, a kibeszélhetetlen fájalmat! Nem kívánom senkinek, óvni akarnék tőle mindenkit!

De különben is, van a mi pótolja a gazdátlan egyházi vagyon és félkegyévért azokat, kiknek érdekében jónak látta a tervezet felvenni e §-okat, csak fogadjuk el Zs. S. kollegának azon indítványát, hogy az országosításról tegyünk le; hagyassanak meg a már meglevő gyámintézetek tőkéknek s eddigi forrásaiknak háboríthatatlan használatában, az ő általa kifejtett gyakorlati nyomás okokból, a szabadabb, könnyebb, gyümölcsözőbb fejlődés érdekében; a hol pedig még nincsenek, ott — a hozzájárulás minimumának meghatározása mellett — alakíttassanak haladéktalanul helyi gyámintézetek és a kezdet nehézségeivel küzdők támogattassanak minden jogos és méltányos módon. Adassék számukra a dom. segélyből nagyobb arány, mint a többieknek, rendeltessék el, hogy a helyi gyámintézetek számára fizettetésen azon összegek, melyek — az egyházak hozzájárulása folytán — a nyugdíjintézettől lemaradnak, a lelkészek évi járuléka legyen 8, 12, 16, 20 frt. Ezen kívül nyitassanak új források is, milyenekül ajánlani bátorkodom: egy vagy több

éven keresztül, az egész ref. egyházban begyülemdő perselypénzek egy bizonyos részét, vagy akár egy egész évi persely-jövedelmet; a tanári nyug- és gyámintézeteknél meg a tanulók járulékait s a felolvasások stb. jövedelmét.

Ha még ezekhez hozzá vesszük a tőkésítendő összegek helyi kezelése által megtakarítható 40—50%-nyi kamattöbbletet: akkor nem lesz szükség, hogy könnyörületből — könyörtelen kézzel semmisíttessenek meg a már eddig kivivott, mondhatjuk kinélkülözött, vagy szokásjog által biztosított előnyök; elérve lesz országosítás nélkül is az: hogy a magyar ref. egyház papjainak és tanárainak özvegyei és árvái nem lesznek sem a társadalom terhei, sem az egyház szégyene.

Szeretnék még egyetmást elmondani; azonban félek: már eddig is visszaéltem szives olvasóim türelmével! Bocssássanak meg érte! Kötelességemnek tartottam meggyújtani a más világitás tüzét; czélom csak az volt, hogy meghallgattatást kérjek a másik résznek is és hogy kimutassam, miszerint a jólelkűség és irgalom nem ülhét törvényadónak oda, hol nem morális, hanem reális — sőt materiális kérdések elintézéséről van szó; mert meggyőződésem, hogy az „egymás terhét hordozzátok“ s „az erősebb könnyítsen a gyengén“-féle evangéliumi elv alkalmazása volt szülője a veszélyes pontoknak, melyeknek megváltoztatásán törekednünk kell, nemcsak a magunk, özvegyeink s árváinkra való tekintetből, hanem azért is, hogy egyházainknak a gyámintézeti tőkékhez való jogát megőrizhessük; és ez utóbbira nézve — csekély véleményem szerint — minden ékesen szólásnál hathatósabb lenne, ha az egyházmegyei és tanártestületi gyámintézetek pénztárnokai közzé tennék az általok kezelt pénztárak keletkezését, a fejlődés nevezetesebb phasisait, a bevételi forrásokat, az intézetek tőkéit, az osztalékok mennyiségét; ezek igazolnák legmeggyőzőbben, hogy a gyámintézeti tőkék elválaszthatatlanok az egyházak és iskolák itt érdekelt hivatalaitól és ezektől el nem vehetők.

Gondolkozzunk, tegyünk — s győzzön a mi jobb!

Kenderes, 1886. jan. 10.

György Lajos.

Véleményes javaslat a debreczeni főiskolai tápintézet ügyében.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság 1885. május 27-én tartott üléséből — 8-ik sz. alatt — fölhivta a főiskolai tanárkarok közös gyűlését, hogy: „a tápintézet ügyét tegye tanulmányozása tárgyává, kellő körültekintés, hazai dynemű intézetek megfigyelése, az azokra vonatkozó adatok megismerése után készítsen javaslatot, hogy mit tehetnénk tápintézetünk érdekében, hogy az jótéteményét minél nagyobb mértékben éreztesse a főiskolai ifjúsággal s azt majd e bizottság elé terjeszse be.“

Majd a főtiszteletű egyházkerület 1885. augusztus hóban tartott közgyűlésén helyeslő tudomásul vette a gondoskodást és a fontos ügynek előkészítését.

Ily előzmények után a főiskolai tanárkarok által 1885. december hóban tartott közgyűlés egy 7 tagu bizottságot küldött ki az ügy tanulmányozására és javaslat készítésére.

Alólirott — a bizottság elnökével történt előleges megállapodáshoz képest — összegyűjtöttem és egybeállítottam a szükségeseknek látszó adatokat és most azokat a következő megjegyzések kíséretében van szerencsém a mélyen tisztelt bizottság rendelkezésére bocsátani.

Hogy az elénkbe tűzött feladatot minél sikeresebben megoldhassuk, mindenekelőtt a főiskolánknál jelenleg meglévő tápintézeti viszonyokat s élelmezési módokat tegyük vizsgálatunk tárgyaivá, aztán a már régebben e tárgyban keletkezett tanárkari munkálatra fordítsuk figyelmünket, végül néhány hazai tanintézetnél szokásos élelmezési eljárások egybevetése után adjunk tervet a tápintézet berendezésére.

I.

Az 1886-iki költségvetés. Főiskolánknál a tápintézet anyagi ügyeire nézve igen becses tájékozást meríthetünk az 1886-ik évre egyházkerületileg megállapított költségvetésből. E szerint a tápintézetnek egy évi szükséglete 11,471 frt 70 kr-ra rug, fedezet gyanánt pedig 10,795 frt 70 kr van kimutatva és így évi deficit 676 frt, mely összeg az u. n. „tőkepénztárt“ terheli.

A tápintézetben összesen 119 felsőbb tanuló nyervén ellátást: egynek-egynek évi tartása — a költségvetés szerint — 96 frt 40 krba kerül. Eme kalkulus szerint a „szegény tanulók“ (I—VI. gymn. oszt.) kenyérszükséglete (1550 frt) is a tápintézeti kiadások közé van számítva, de ha ez összeget a fősummából kivesszük: úgy egy-egy konviktista évi szükséglete 83 frt 40 kr lesz. Ha a kezelési hatódot és az oly kiadásokat sem számítjuk, melyek nem tartoznak a szorosabb értelemben vett konviktusi kiadások közé: úgy egy-egy tápintézeti növendék évenként 81 frtba, ha pedig csakis a felsőbb tanulók ebédjéért és kenyéréért előírányzott összeget számítjuk: 73 frt 80 krba kerül.

Ha már a költségvetésben kitüntetett 10,795 frt 70 krnyi fedezetből levonjuk a „pótdíjak“ czimén előírányzott 2190 frtot, továbbá azon összeget, mely a nem szorosabb értelemben vett konviktusi szükségletek fedezésére fordítandó: úgy találjuk, hogy a tápintézet jövedelmeiből a konviktistáknak és „szegény tanulóknak“ ebéddel és kenyérral ellátására marad 7464 frt. Ez összegből a „szegény tanulókat“ illeti 988 frt 22 kr.

Az élelmezés módjai. Jelenleg — t. i. az 1885¹/₆-iki évben — háromféle élelmezésben részesülnek az ifjak, u. m.:

a) 119 felsőbb és 32 „szegény“ tanuló (tehát összesen 151) kenyérral és konviktusi ebéddel látatik el. Egy felsőbb tanuló évi ellátása — a sütővel és főzőnőkkel kötött szerződés szerint — 64 frt 91 kr; a tápintézeti mellékiadásokat is számításba véve: 74 frt 50 kr.

b) 109, u. n. „szegény tanuló“ kenyérral és 10 kros (egyfeléből álló) ebéddel látatik el. Egy egyén évi ellátása 39 forint.

c) 20 tanítóképezdei növendék csak kenyérral látatik el. Egynek évi kenyere 12 frt.

Élelmezett növendékek létszáma, szükséglet. Az élelemmel egy vagy más módon ellátott növendékek létszáma 280, kiknek egy évi élelmezése 12,599 frt 29 krt vesz igénybe; közülök egynek évi ellátása átlá-

gosan 45 frtba kerül. Ha pedig a konviktusi és ellátási mellékiadásokat is számításba vesszük: úgy az évi szükséglet 14,740 frt 99 kr s egy növendék évenként átlag 52 frt 65 krba kerül.

Előírányzott deficit. Föl kell említenünk azon körülményt, hogy a főt. egyházkerület által 1886-ra helybenhagyott tápintézeti költségvetésben előírányzott 676 frtnyi deficit helyett a valóságban 1030 frt 68 kr fedezeti többlet mutatkozik.

Pótdíjak. A konviktisták — pótdíj czimén — egy éven át (188⁵/₆.) 2278 frtot fizetnek, vagyis az összes konviktusi szükségletnek 15⁵/₁₀-át. Az u. n. „szegény tanulók“ a gymnasiumi tanárkar előírányzata szerint 5370 frtnyi pótdíjat fizetnek, mely összeg az ellátásukra szükséges 5635 frtnak 95³/₁₀-a. Azon tanítóképezdei növendékek, kik csak kenyeret kapnak, (számszerint 20-an), ezen élelmiszer árát egészen önmaguk fedezik.

Főzés, étkezés. A konviktisták számára való főzés ez időszerint 5 főzőnőre van bízva, kik azt saját lakásaikon teljesítik. Az ebédelés a konviktusi étteremben történik, hova az ételeket a „szegény tanulók“ hordják. Az öt különböző helyen való tálalás nem egy időben történik. Az u. n. 10 kros ebédet 5 helyen főzik és tálalják, — az illető növendékek, meghatározott számban, csoportonként járnak be ebédelni.

Vélemény az élelmezés jelenlegi módjairól.

1) Mindenekelőtt szembeötlök, hogy a mai konviktusi élelmezés szerfölött drága. Ezen állítás igazolása végett elegendő arra hivatkozni, hogy míg nálunk vacsorai ellátás nélkül egy konviktistára 96 frt 40 kr esik a költségvetés előírányzata szerint, az 188⁵/₆-iki tanévben pedig tényleg 74 frt 50 kr: addig más tanintézetek élelmezési eljárása mellett, vacsorával együtt egy-egy növendék évi élelmezése mintegy 50–60 frtba kerül. Az is megjegyzésre méltó, hogy — tekintve az ifjak által fizetett pótdíjakat — az aránylag legjobb élelmezéshez (konviktus) legolcsóbban, a legsilányabbhoz pedig legdrágábban jutnak a tanulók.

2) Nemcsak az u. n. 10 kros, hanem még a konviktusi ebédből álló ellátás sem felel meg az egészségi kívánalmaknak. A fejlődésben levő ifju szervezete elégséges és jó táplálkozást kíván. Fokozott szellemi munkát hiában várunk a tulterhelés mai korában a silány táplálkozás mellett tengődő ifjaktól, kiknek még testi fejlődése sincs biztosítva. — Föltétlenül szükséges, hogy tisztességes ebéd (leves, hus, főzelék) mellett vacsoráról is gondoskodva legyen minden tanulóra nézve. A vacsorahiány folytán a tanuló ifjuságnak azon része, mely a koplalásba nem tud beletörődni, vagy úgy segít magán, hogy spirituszon, szobájában főzdögél s így éjszakára a hálószoba levegőjét gőzökkel és illatokkal látja el, vagy úgy, hogy vendéglőbe megy vacsorálni, midőn aztán gyakran vidám poharazás közben suhan el az éj.

3) A hiányos élelmezés egyik főoka annak, hogy a tanulói pályára lépők idő előtt elkallódnak az iskolából. Mint fentebb említettett: rossz táplálkozás mellett a növendék nem képes tanulmányait sikeresen folytatni, hanem — kevés kivétellel — az elégtelen eredményű tanulás miatt a gymnasium bevégezése előtt leszorul a tudományos pályáról. Bizonyítékul álljanak itt a következő adatok.

Az 1878-ik évi 219. számú egyházkerületi végzés sze-

rint 186⁰/₁—187⁰/₁-ig, tehát 11 év alatt a debreczeni főgymnasiumba belépett szolgotanulóknak csak 9·3⁰/₁₀-a jutott el a VIII-ik osztályba, 90·7⁰/₁₀-a pedig elkallódott, holott az egyházkerületünkben levő gymnasiumokra vonatkozólag 10 évi időszokról begyűjtött adatok szerint az első gymn. osztályba belépő tanulók között átlag 32·3⁰/₁₀ jut el a nyolczadik osztályba. Ezen óriási különbség oka főleg abban keresendő, hogy azon időben, melyről amaz adatok vétettek, a szolgotanulók, a konviktusban levő 32-ön kívül, táplálékul egyedül csak kenyeret kaptak. Még jobban meggyőződünk az itt állítottak igazsága felől, ha meggondoljuk, hogy az utóbbi 8—10 év adatai szerint 100 belépő „szegény tanuló“ közül 14·6 jut el a nyolczadik osztályba. Ezen 53 százaléknyi emelkedés t. i. főleg a „szegény tanulók“ ellátásának ismeretes javításával hozható oki kapcsolatba. De hol van még ez a 14·6⁰/₁₀ a 32·3⁰/₁₀-tól? Legalább is annyira, a mennyire a szegény tanulók mostani ellátása van attól, ahogy tulajdonkép lennie kellene! . . .

4) Nem is említve az ételeknek távolról hordása miatti elhülését, össze-, vagy szétrázását stb., meg kell jegyeznünk, hogy az ebédelés lefolyása — a mostani főzési rendszer mellett — minden külső dísz és rendet nélkül. Ahány főzőnő, annyi izben érkezik meg az étel; egyik tanuló jön, másik megy; semmi sem mutat arra, hogy a konviktusban, tudományjal foglalkozó művelt és vallásos ifjak részesülnek naponkint a jó Isten áldásában . . . Ide járul a gondos női kezek nemlétében oly szembetűnően mutatkozó hiánya a tisztaságnak, továbbá az ételes bögréknek az utcákon a tanulók általi hordása stb.

5) A mostani rendszer szerint teljes lehetetlen ellenőrizni az ételanyagok mennyiségét és minőségét, holott pedig ugy egészségügyi szempontokból, mint a szerződés feltételeinek pontos megtartatása végett amaz ellenőrzés okvetlenül szükséges. Mily szükség van az éber és folytonos felügyeletre: kitűnik az a tápintézetre vonatkozó mai adatok egybevetéséből. Mig t. i. szerződés szerint egy adag husnak fél fontnak kellene lenni, addig tényleg 20 növendékre nem küldetik több 3 kilóval, tehát egy adag legfeljebb 15 dekagramm.

Mindezekből világos, hogy a mai táplálási mód egészségi szempontból nem kielégítő, — az esztétikai és vallásos érzéket nem ápolja, a kasztszellem kifejlődését az ifjuság körében elősegéli, sanyargásra, s e miatt gyakran a testi és szellemi fejlődés meggátolására, sokszor könnyelmű korcsmai dorbézolásra és így az iskolai fegyelem lazulására, végül a tanulói pályáról való tömeges elzüllésre ad alkalmat.

(Folyt. köv.)

„Valami a római kath. apologétikáról és polemikáról.“

(Vége.)

Igen természetes aztán, hogy szónokunk szerint mindazok, kik a középkori egyházat megromlottnak mondják, roszt akaratu rágalmozók. „Kedves barátaim! ti megértitek és tudjátok, hogy nem kell hianünk minden könyvnek, irka-firkának, fecsegésnek. Minden gazember, verekedő, gyilkos tud száz mentséget s igyekszik bűnének történetét úgy ál-

litani elénk, hogy azt kellene hinnünk, hogy ő a megtestesült ártatlanság, őt más vette rá, hogy öklét, gyilkos kezét fel-emelje. Így (!) áll a dolog a reformáció történetével is! „Hogy az egyház meg lett volna romolva, ez „esztelen, istenkáromló állítás.“ Hisz „a kath. egyházat közvetlen Krisztus és az apostolok alapították; ha ez eltért volna az igazságtól valósággal s Luther csak 1500 év multával vonta volna elő a sutból az igaz hitet és a tiszta evangéliomot, figyeljete! ez esetben sok századon keresztül igaz egyház nem létezett volna, a Krisztustól, Péterre, a kösziklára épített egyházon csakugyan diadalmat vettek volna a pokol kapui, nem az igazság, hanem a hazugság lelke lett volna az egyházzal s ezzel Krisztus minden ígérete csalárd, hazugság lett volna s ő maga — még kimondani is szörnyű! — az Isten Fia, csalónak bizonyulna bé. Mélységes imádatra méltó Megváltó! Bocsáss meg, hogy e szót ajkaimra vettem! Nem! nem mi szólunk így rólad, hanem a te ellenségeid és egyházadnak ellenségei! Ők vádolják tévedéssel az egyházat s ez által téged is káromolnak, mint az egyház szent alapítóját! Mi szilárdan ragaszkodunk a szentek szentjének, Megváltónknak ígéretéhez, s ép ezért tudjuk, hogy a mi szent egyházunk nem tévedhet, tehát nem is tévedett soha.“ (Különben elszánt lelkesültségéről, rendületlen igaz hitéről hatalmas bizonyoságot tesz szónok itt is, midőn így beszél: „figyeljete barátaim! szívemnek egy titkát, eltökélését fedem fel most előttetek; ha az, mit a protestansok a kath. egyház tévedéseiről mondanak, igaz volna, hát én még ma megtagadnám az egész keresztyénséget, eldobnám barátsuhámat és Mohammed híve lennék . . .“ Bizony, bizony, mondjuk mi, merész fogadás!)

Az evangéliomi egyház tanának megítélésénél is felelőmul szerzőnk eljárása minden váradalmat. „Mit hisznek a különböző protestáns konfessiók vallói? Hiszen már e szekták (!) alapítói magok megvetették Krisztusnak és az apostoloknak szájhagyományképen fentmaradt tanait és a szentírást követőiknek szabadon kezeikbe nyomták, úgy-hogy kiki saját izlése szerint magyarázza az evangéliomot s betűzi ki belőle a maga hitét.“ Innen fejti meg aztán, hogy mért hisznek oly keveset a protestánsok, „alig huszadrészt az eredeti (!) keresztyén tanoknak.“ Oszlja továbbá azok felfogását, kik szerint a protestáns lekipásztorok „nem papok, hanem csak protestánsok, mint a többiek, azzal a különbséggel, hogy fekete kabátjuk van és vasárnap előadást tartanak“ s mint ilyenek „a szent sákramentomokat még csak ki sem oszthatják, még ha szinte akarnák és hinnenek is azokban.“ „De fájdalom, a szektáskodók (már t. i. mi protestánsok!) e kegyelmi és szabadulási eszközöket egymás után dobták el; ott állanak az örök kárhozat szélén segély nélkül és elhagyatottan. Az evangéliomi szabad egyházakban már a keresztyénség is el van törölve . . . A gyónással pedig így áll a dolog: mióta Luther tévelygővé lett s szerzetesi fogadalmát megszegte s egy megugrott zárdabeli nővel bűnös házasságra lépett, a gyónásnak semmi értelme nincs s törlendő; ezért borsódzik aztán a protestánsoknak a hátuk, ha gyónásról van szó.“ A mi pedig az urvacsorát illeti, „a Krisztus sákramentomi jelenlétébe vetett hit rendületlenül állt évszázadokon keresztül s azt nem áshatta alá az egész pokol czinkostársaival (!) sem. Luther, Kálvin és Zwingli „vakmerően felkeltek e szent titok ellen is.“ Felteszi aztán a szónok a kérdést: hát meddig van je-

len Krisztus a sákramentomban? „Talán csak addig, — folytatja — míg Luthernek tetszik? Ha ez a szerencsétlen (!) telve vakmerőséggel és göggel, átkos száját (!!!) megnyitja és azt állítja, hogy Krisztus csak a kommunió pillanatában van jelen, hát a mi kedves Idvezítőnknek ez ember kommandó-szavára rögtön össze kell szedni batyuját s az oltárról eltakarodni?“ (Hát a kath. pap nem éppen ember, mint Luther vala? no de amaz szónok szerint, mint láttuk, Istennek is parancsolható!) „Valódi gázostobaság, szeretett Urunkra még az időt is rászabni, hogy meddig szabad neki a legszentebb sákramentomban jelen lenni!“ Már ha miseáldozatuk nincs, akkor oltárra sincs szükségük a protestánsoknak. „Találni ugyan némely protestáns templomokban oltárokat, de ezek vagy a régi kath. korból maradtak ott, vagy pedig pusztán díszül és majmolás folytán állítottak be.“ De mégis elősmer szerzőnk annyit, hogy a protestánsok is haladnak a korrallal. De idevonatkozólag csak ezt jegyzi meg: „régén a protestáns gyermekeknek már fejkébe verték, hogy a pápa ördög s hogy olyan lába van, mint a kecskének, elannyira, hogy szentül hitték is ezt. Tudva van, hogy midőn VI. Pius utaztában Augsburgba megérkezett, sok protestáns megtekintette az ő lábait, mert azt hitték, hogy mint az ördögnek és antikrisztusnak, úgy a pápának is olyan lábai vannak, mint a kecskének. S menynyire elcsodálkoztak, midőn látták, hogy a pápa is ép olyan ember, mint más és pedig valóban jó, nemes, szeretőszívű ember!“ (Tehát a pápa ösmeretében legalább haladunk!) „Ma már értelmesebbek a protestánsok; sokan, kik képzetebbek, már szégyenlik is Luthert, alapítójukat; sok hitetlen és eretnek belátja Isten kegyelme folytán, vallásának hamis voltát. Mily sokszor megvallotta nekem őszintén egy protestáns, hogy ő meg van arról győződve, hogy a kath. egyház lehet csak Krisztus valódi egyháza. Sok tudós protestáns nyilvánosan oly katolikus szellemben ír, hogy különben már maga a pápa sem volna képes. De már arról, hogy visszatérjenek a kath. egyházba, hallani sem akarnak. Min mulik ez? Óh! e szerencsétlenek! . . . Nem kevesen erkölcstelen életet élnek s éppen ezért nem hajlandók vallásuk laza elveit a kath. egyház szent, szigorú követelményeivel felcserélni! . . . (És aztán a jobb (!) protestánsokra pazarlott ezen dicséret után leránt bennünket a szónok becsületesen így): „álljatok szóba egy zsidóval, vagy törökkel, vagy egy protestánsal, avagy egy szabadkőmivessel, — (tehát így tartozunk össze!) — kik a Szentlélek isteni fényét lelkökben gazul megoltották, szóljatok ezen lelki vakokkal ama dicsó hitigazságról, a kath. egyház csodás szépségéről és méltóságáról, ők nem értenek meg, sőt még kinevetnek titeket.“ Nem csoda aztán, ha szerzőnk a temetkezésről beszélvén, így emlékezik meg rólunk: „a protestánsok halottak, kik halottaikat eltemetik.“ (Ez ugyan nem nagyon udvarias magyarázata Krisztusunk e szavainak: had temessék el a halottak az ő halottaikat (Luk. 9, 60.), de udvariasnak talán mégis inkább mondható, mint komolynak és tudományosnak). Még kevésbé tartható komolynak szerzőnk ez okoskodása: „ki tagadja meg az üdvet a másként hívóktól? a kath. egyház? Nem! Ez a szent, jó és szeretetteljes anya nem kárhoztat senkit. Csak (!) azt mondja, hogy azok, kik tudva és akarva válnak el tőle s makacsul meg is maradnak így elszakadva, nem idvezülhetnek, mert legalább lelkében és

vágyában mindenkinek a kath. egyházhoz kell tartoznia, a ki csak idvezülni akar.“ És ha „egy katolikus, ki már tudja méltányolni egyházának becsét, titkon vagy nyilván elpártol attól és sem érzületében, sem elveiben nem katolikus többé, az ilyen menthetlenül a pokolé.“ E megjegyzés nagyon jézsuíta színű; szigorú, mégis laza; hiszen szerinte lehet valaki egy és más ok miatt protestáns, csak „érzületében és elveiben“ maradjon katolikus! És mégis szónok úgy véli, hogy a legnagyobb gáztettet követi el az, ki a protestánsok közé áll, midőn így tüzel: „csupán a római szent atya iránt való gyűlöletből lettek valódi protestánsokká százan meg százan a legdühöngőbb forradalmárok közül, — kik inkább állatok, sem mint emberek (!), — mert a pápa nem hajlandó rossz akaratukat elősegíteni, sem pedig a maga szent, ősi jogáról lemondani.“

Lássuk, mint emlékezik meg szerzőnk a házasságról. „A magas szentségű keresztyén papság és a házasság oly két dolog, melyek sehogysem férnek össze. És valamint a szent apostolok elhagyták, akként hagyták el később az ő utódaik, a püspökök és papok, az Ur iránt való nagy szeretetből, nejeiket, hogy a szent szolgálatban annál odaadóbban forgolódhassanak. Mi is lehetne a házasságban szent, ha az nem sákramentom? . . . Egy protestáns lelkipásztor nejével, 10 gyermekével, két szolgálójával csaknem mindig nagyobb szánalmat és gunyt költ fel, mint bizalmat és tiszteletet.“

Megfigyelést érdemel főképen az itt következő rajz: „protestánsok előtt a házasság még most sem sákramentom, nem is feloldhatlan szövetség, hanem polgári szerződés, talán mától csak holnapig tartó! S bár százszor rámutassunk előttök az Ur és az apostolok világos és szabatos nyilatkozataira, ők a nyílt szentírásban nyílt szemmel sem látják e tételeket! . . . Vannak a protestánsok között kitünő családok, hol férj és nő az elválásra még csak nem is gondol, hanem sirig egymáséi maradnak. Pedig hitelveik szerint felbonthatnák a házassági szövetséget s ujat köthetnének; s ez meg is történik bizonyos protestáns vidékeken, főként a városokban igen gyakran. Mennyi eltaszított és elvált nő futkos össze-vissza s igyekszik minden uton-módon ismét meghódítani egy férfit. Csak most olvastam egy törvénytörvényes lapokban is megjelent kimutatásból, hogy Berlinben némely férfi egy év alatt 10-szer is nősül, úgyhogy már azt sem tudja utóljára, hogy mely nővel élt együtt! Oka van annak, hogy mért mondom én ezt itt nyilvánosan a szószékből. Jöhetne ugyanis némely könnyelmű lányka azon gondolatra, hogy ő protestáns férfihöz megy nőül. De jól meggondolja, hogy mire adja fejét! Egy protestáns előtt, vallása szerint, felbontható a házasság; ő hát egy szép reggelén elverheti nejét magától s mással kelhet egybe. Mig az eltaszított katolikus nőnek úgy kell maradnia, a mint van, szalma-özvegy lesz, férjhez nem mehet.“

Az „All. ev. luth. Kirchenzeitung“ e beszédeket egyházi jóváhagyott szemtelen hazugságoknak bélyegzi. Zárjelben egy pár megjegyzést én is tettem rájuk. Különben úgy vagyok meggyőződve, hogy az efféle okoskodásoknak egyszerű közlése már magában véve elég éles bírálat.

Dicsőfi József.

Észrevételek a „Könnyű gondolatok“ stb. című közleményre.

Szabó József segédlelkész ur, e lap f. évi 2., 3., 4. számában olvasható cikksorozatát, nem hagyhatom szó nélkül. Méltánylom a buzgalmat mindeniben, elősmerem a jót akarást a cikkirőben is; de feljajdulását tulzottnak, kritikáját elhamarkodottnak tartom s némely tévedéseit ki kell mutatnom.

Nevezett atyafi a hit és hitetlenség küzdelmét írva le, azaz csak érintve, azt a kérdést teszi fel, hogy: „vajjon igazán teljesítjük-e mi (t. i. lelkészek) az evangyélita munkáját?“ S elpirulva feleli, hogy „nem.“ Népünk u. m. fenn és lenn vallástalan palotákban, kunyhókban közöny atheismus stb. Megengedi, hogy csinálunk valamit, de ez nem az evangyélita munkája, hanem csak irodai foglalkozás.

Több ízben olvastam már — leginkább külföldről hazakerült — ifjainktól eféle erős és lesújtó kritikát. Szabó ur is, noha a „mi“ óvatos kifejezés és complexiv használata által, magát is bele érti a nagy tömegbe: úgy lép fel, mint a ki mindnyájunkat tanítani van hivatva arra, amit mi mind eddig nem tudtunk. Ugyan kérlek alássan ifju barátaink, szünjete meg már minket örökösen korholni s vegyétek eszetekbe azt a példabeszédet, hogy: szakállas szolgának pironzás is vereség. Ne kritikán, hanem valami pozitív működésen kezdjétek el pályátokat. Ne nézzétek az egyház jelen helyzetét oly sötét szemüvegen. Mert bizony mondom nektek: nem lehet a ti vádjaitokat az egész lelkészi kar fejéhez csapni. Engedjete meg, hogy vannak a ti általatok felállított szabály alól is kivételek; sőt engedjétek állitanom azt is, hogy sötét színeitek prot. papságunknak legfeljebb kis töredékére alkalmazhatók s ne vegyétek ros néven tölem — idős embertől — azt a tanácsot, hogy éppen nem helyes eljárás hibáinkat, fogyatkozásainkat „urbi et orbi“ azonnal felmutatni. Inkább buzdítsatok, mint dorongoljatok bennünket. S vigyázzatok, hogy a lelkesedés színbora, a kritika eczetjévé ne váljék nálatok!

Az evangyélita munkáját nem teljesítő lelkészek után a modern paedagogokra jön a sor, kik a gyermekek vallásos oktatását ellenzik, pedig az atheistának tartott Hugó Viktor azt mondja, hogy: „Sohasem volt nagyobb szükség a vallásos nevelésre, mint napjainkban?“ Megjegyzem, hogy H. V.-t senkise tartja — a ki t. i. ösmeri — atheistának. O de ista volt s felekezetenélküli. Azt pedig nagyon szeretném tudni, hogy e nagy költő melyik művéből vette cikkirő, argumentumul is használt idézetét?

Érdekes a „Magyar Sion“ megleczkéztetése s a két káplán tanakodásának leírása. Az egyik ref., a másik pápista. Eljárnak egymáshoz az isteniszteletre. Egymás vallását bírálgatják; de bizony a pápista káplán letorkolja kollégáját, mert azt mondja, hogy „mi (t. i. ref. lelkészek) nem tudunk az életre hatni . . . s mikor a vallás vigasztalására legnagyobb szükségük volna a hiveknek, akkor hagyjuk el őket.“ „Igaz van!“ kiált fel Szabó ur. Jönnek a példák. A pápista káplán a temetőbe kikiséri még a kisdedet is. Ezt mi nem tesszük, mert nem szokás. Betegekhez nem viszzük az uri szent vacsorát, mert nem szokás. Sőt van olyan

megátalkodott papunk is, a ki erről leszoktatta gyülekezetét s még dicsekedett is vele! A pápista káplán hóna alatt egy csomó szent képpel és vallásos iratokkal megy az iskolába hitoktatásra. Kérdi a cikkirőtől, „hát magok nem teszik ezt?“ Nem, mert nem szokás. Szemrehányást érez, mely azt mondja neki, hogy „mi nem teszünk semmit a Krisztusért, nem cselekeszzük az evangyélita munkáját, a hitetlenséggel szemben nem vesszük fel a hit harcát, mi nem vagyunk lelkészek, hanem hivatalnokok, szónokok, kik a másébból 1—2 predikációt a nép előtt felmondunk, ennyi az egész, amit teszünk és több semmi.“

Nesze neked magyar Sion! Ilyenek a te papjaid! Ilyenek vagyunk mi! Nagy tévedése van a cikkirőnek e nyilatkozatában. Már maga az, hogy a lelkészek a „bölcstől a koporsóig“ folyvást gondnokság alatt kell tartani a hiveket: éppen nem prot. felfogás. Az ilyen óhajlás r. kath. nézetnek megjárja, de nekünk nem kell. A protestantismus főelve az egyéni szabadság s az egyéni felelősség a hit dolgában. A ref. egyház egyik előnye, hogy minden emberi találmány és papi gyámkodás és közbenjárás nélkül léleekben és igazságban lehet közelednünk a mi Istenünkhöz és Megváltónkhoz. Kinőttünk a gyermekruhából. El a járszalaggal! Egyszerű, puritán hitelveinknek és isteni tiszteletünknek nemcsak nemesítő, de szilárdító hatása van az egyesek és egész népek lelkületére. Semmi hókuszpókusz! Semmi opus operatum! Az urvacsorának egész mivoltával ellenkezik az, hogy az bármikor kiszolgáltassék s a pápások utolsó kenetév és áldozásává változtattassék. S az a pap, a ki erről leszoktatta, vagyis felvilágosította gyülekezetét, alkalmasint igen okos és puritán lelkületű ember lehetett. De hát mit tegyünk betegeinkkel? Részemről minden különös meghívás nélkül szoktam felkeresni a betegeket, olvasok előttök a bibliából, imádkozom velök s érettök az övéikkel s azt tapasztalom, hogy a privát urvacsorázás mind ritkább-ritkábbá lesz, ellenben a templomi communió alkalmát örömmel ragadják meg a szenvedők. A halottak kísérgetésére nézve azt jegyzem meg, hogy ez — ha a sírnál nem fungálunk — egészen felesleges dolog. Különben is a temetés inkább polgári, mint egyházi aktus természetével bír, sőt ha egészen polgárivá lesz, sem veszít vele a vallás semmit, amint ezt külföldi hitfeleink példája mutatja. Átalában veszedelmes dolog nekünk a pápa egyházára hivatkozni. Roppant ellentét tátong a katholicizmus és protestantizmus között. Tűz a vízzel hamarabb egyesül, mint ezek. S a ki a kath. papság lelkeken gyámkodó eljárását utánozni vagy érvényesíteni akarná minálunk: az hierárkhikus vagy rituálizmus felé hajló törekvéseket árul el. Az ily tendenciákat pedig határozottan vissza kell utasítanunk.

Nálunk nem a klérus, hanem az egyetemes papság alkotja az egyházat (1. 1. Pét. 2. 2.). S mégis daczára minden kicsinylésnek, vannak ma is szép számmal olyan lelkészeink, kik bármely felekezetnek dicsekedései lennének. Azt el nem ösmerhetem, hogy csak másoktól kölcsönzött beszédeket elmondó szónokok lennének. Hiszen ez esetben a századok viharát kiállott prot. egyház már megszünt volna létezni is. Mutatják a legujabb fejlemények,

hogy ez a papság nem éppen olyan tömeg, nem a czikkiró siránkozó vénasszonyához hasonló tehetetlen csoport, hanem nagy többségében hitbuzgó, jóra való s a Krisztusért élni, tenni kész egyénekből áll, kik karöltve Mózesekkel fáradhatatlanul törekednek ev. prot. egyházunk emelésén és megszilárdításán. A lelkész, ha elől megy az ige fáklyájával, ha ébreszt, ápol, hitet, reményt, szeretetet, ha kegyes élete, példája és bölcseségével terjeszti az Isten országát: minden különösebb gyámködő mesterkedés nélkül is eleget tesz szent hivatásának.

De most jön a sor a földolagra, t. i. arra, hogy a lelkész vegye át az iskolákban a vallást tanítását.

Indok: a tanító (Hercules) tulterhelte s aztán az, hogy a természetrajz nagy mérvben taníttatik és követeltetik, mert „az ember a majomtól származik.“ A tanító kezéből tehát ki kell venni a vallásos oktatást. Ez oly kívánat a czikkiró szerint, mely ellen érvelni se lehet „s a kik a rájuk bízottak lelki ügyeit szívéükön viselik, azok előtt az ilyen érv semmi s nem engedik magokat általa megejtetni“ (sic! Szarvas Gábor könyörülj rajtunk!)

Ismét nagy tévedés! Sőt pápistás felfogás. Mert míg a r. kath. egyház az ő sok és folyvást előálló csudái miatt ellensége a természettudományoknak: addig a protestantismus, Isten felséges kijelentését látja a természetben, mely éppen nincs ellentétben az igében foglalt, írott kijelentéssel (I. Róm. 1. 20.). Sőt nálunk az énekes könyv is tele van ilyen vonatkozásokkal (I. a zsoltárokon kívül a 66., 67., 68. dicsőretek). Azt pedig semmiféle iskolai tan- vagy olvasókönyvben sem látta, egy iskolánkban sem hallotta taníttatni a czikkiró, hogy az ember a majomtól származik. Sőt a kire czéloz, Darwin sem mondta ezt soha. A kereszténység a teremtést, a tudósok egy része az ősnemzést tekinti a lények eredetűl. Egyik épp úgy, mint a másik hiten alapul. A természettudományokról áll az a régi tétel, hogy „egy korty e serlegből elvezethet Istentől; de gazdag ital abból, ismét vissza fog vezetni Istenhez.“ Valamennyi valódi természettudós vallásos volt. Így Darwin is.

Örülök rajta, ha gyermekeink minél alaposabb oktatást nyernek a természet ösmeretéből.

A vallás tanítását pedig a tanító kezéből kivenni, egy jelentésű annak a tanítónak tönkre silányításával. Ez a leghatalmasabb tényező az ő kezében. Ez központja összes működésének. Ha ezt elveszed tőle: a szívet veszed ki az élő testből. Németország összes tanítói a közös iskolák behozatala idején, tiltakoztak az ily merénylet ellen. Hiszem, a miénk se engednék. A lelkész pedig a helyett, hogy bele ártsa magát a tanító munkájába: jobb, ha tanítja, buzdítja magát a tanítót s szorgalmasan ügyel, hogy az is tegye meg azt, a mi reá van bízva. Vallástalan, kegyelet nélküli tanítót egy perczig sem szabad megtűrni. A konfirmációra való előkészítést igen sok lelkész, — köztük magam is — jóval a törvény idevágó rendelkezése előtt, maga végezte, teljesítette.

Végül azt vagyok bátor ajánlani a velünk elégedetlen ifju és nem ifju atyafiaknak, hogy az ily kérdések megvita-

tása s panaszuk elősorolására, alkalmasabb tér a lelkesi konferenczia, mely már talán minden egyházmegyében létre jött. Óvakodjunk egymást lehurrogatni s egészen haszontalan szolgák gyanánt tüntetni fel. S ezt éppen kezdő emberektől nem veszik jó neven az idősebbek.

— s.

Különfélék.

Házassági akadályok. A dunántuli ref. püspök ur azt a kérdést intézte a vallás- és közoktatási miniszterhez, hogy az esetben, mikor oly házasulandó vagy férjhez menendő jelentkezik a lelkésznél kihirdetés végett, a ki nem tudja és nem is képes születési anyakönyvi kivonatát, így születési helyét és idejét se bemutatni, illetve bizonyítani — milyen eljárás követtessék, hogy az illető jelentkezők mégis összekelhessenek. A dolog mindenestre figyelemre méltó, annyival inkább, mert sem törvény, sem rendelet, sem egyéb normativum nem szabályozza. És kényes annyiban, hogy sok visszaélés kuftejűl szolgálhatna, ha az ilyen házasulandók alapos kutatás nélkül kelhetnének össze. Lehetnének esetek, hogy csak azért titkolják el a születési anyakönyvi kivonatokat, hogy a házasságot, ezt gátló vagy bontó körülmények meg ne akadályozhassák. És nagy szigorúsággal szükség eljárni az ilyen esetekben, különösen azért, mert születési anyakönyvi kivonatok hiányában gyanus az illető jelentkező vallása is. E szempontok vezetheték a vallás- és közoktatási minisztert, mikor — a mint értesülünk — azt a felvilágosítást adta a felterjesztő püspök urnak, hogy minden olyan esetben, mikor keresztlevelét nem képes bemutatni a házasulni vagy férjhez menni akaró egyén: esetről-esetre jelentés tétessék hozzá, hogy az illetők illetőségi helyének és egyéb kipuhatható adatoknak megállapítása végett szabályszerű vizsgálat rendeltessék el és ennek eredményéhez képest vagy a születés utólagos bejegyzése, vagy a felderített más adatok alapján házasságra léphetése megengedhető legyen. (Prot. Egyh. és Isk. Lapból.)

Debreczeni főiskolánkban a második félév kezdete, törvényolvasással, a pályázatok eredményének kihirdetésével f. hó 9-re tüzetett ki. Másnap tartja székfoglaló értekezését jogakadémiánk ujonnan választott tanára, Dr. Baczoni Lajos ur.

Gyászhir. Ladányi Gedeon, debreczeni főiskolánk egykori nagynevű tanára, majd a kolozsvári egyetem egyik dísze, f. hó 4-én d. u. 2 órakor hosszas szenvedés után meghalt. Az elhunyt jelesről bővebben is meg fogunk emlékezni. Áldás emlékére!

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak:

Csiky Lajos, Géresi Kálmán.